

ORDONANȚĂ

5 aprilie 2016

Dimitrie-Bogdan LICU, prim-adjunct al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție,

Examinând, din oficiu, soluția dispusă prin ordonanța nr.11/P/2014 a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția Parchetelor Militare

CONSTAT URMĂTOARELE:

.....

În cuprinsul ordonației procurorilor militari sunt formulate o serie de judecăți de valoare pe marginea cauzelor, condițiilor și împrejurărilor în contextul cărora s-au produs evenimentele din perioada 17 -30 decembrie 1989

Motivarea ordonației este extrem de succintă, formulată în termeni generali și total neconvingătoare. În cuprinsul soluției nu este reconstituită decât parțial și trunchiat desfășurarea evenimentelor. Dacă pentru perioada 17-22 decembrie 1989 succesiunea acestora este prezentată în general în mod coerent, pentru perioada de după 22 decembrie se apreciază doar că a fost caracterizată „prin vid de putere, stare de confuzie, panică și haos”.

Faptul că motivarea nu conține absolut nicio referire la probele administrate în cauză, pe baza cărora situația de fapt a fost stabilită, crează cititorului neavizat impresia că exprimă adevărul.

Din modul de desfășurare a anchetei, astfel cum acesta se conturează din analiza actelor și lucrărilor dosarului, însă, rezultă că nu a existat o preocupare pentru stabilirea

aspectelor esențiale referitoare la evenimentele din perioada 17-30 decembrie 1989. Or, stabilirea corectă a situației de fapt în această cauză nu se poate face fără analizarea în detaliu a tuturor circumstanțelor anterioare, concomitente și ulterioare evenimentelor și fără luarea în considerare a factorilor externi care au contribuit la căderea guvernelor comuniste din Europa de Est.

Situația de fapt ce constituie obiectul prezentei cauze reprezintă în egală măsură un eveniment istoric, care a primit în cei 26 de ani de la momentul producerii sale interpretări diferite. Stabilirea adevărului judiciar nu se poate confunda cu stabilirea adevărului istoric, iar stabilirea adevărului istoric excedează cadrulul anchetei, dar acest lucru nu-i împiedică pe procurori să utilizeze informațiile pe care le furnizează impresionanta bibliografie care are drept obiect analiza acestor evenimente, cel puțin ca punct de plecare pentru solicitarea numeroaselor documente oficiale citate în cuprinsul acesteia.

În cuprinsul ordonanței se încearcă acreditarea ideii că în decembrie 1989 armata română era o armată dezorganizată, lipsită de profesioniști, care în caz de atac armat asupra teritoriului țării ar fi fost depășită din toate punctele de vedere, procurorii rezumându-se la a afirma că după sinuciderea generalului Milea, „conducerea armatei a fost ezitantă, confuză, lipsită de eficiență, ea nefiind concentrată în mâinile unei singure persoane, fiind disipată între generalii Gușă Ștefan, Victor Atanasie Stănculescu și Nicolae Militaru”, fără ca aceste susțineri să aibă însă vreo susținere în actele efectuate în cauză.

În opinia noastră, o interpretare corectă a materialului probator administrat în cauză poate conduce la cu totul altă concluzie, astfel cum vom arăta în cele ce urmează.

Astfel, la data de 17 decembrie 1989, în jurul orei 19,00, la nivelul întregii țări, în unitățile militare, s-au pus în aplicare prevederile indicativului (...) – alarma de luptă parțială, adică armata trecea de la starea de pace la starea de război.

După cel de-al doilea război mondial, în România, indicativul de alarmă de luptă parțială s-a mai transmis numai la data de 23 august 1968, la două zile după invadarea Cehoslovaciei de către trupele Tratatului de Varșovia, mai puțin trupele române.

Alarma de luptă parțială reprezintă ansamblul activităților desfășurate de unități pentru aducerea la stadiul de pregătire, care să asigure trecerea lor în timp extrem de

scurt, la îndeplinirea unor misiuni de luptă cu toate efectivele asigurate la pace: trecerea în stare de pregătire pentru luptă nr.1 a tuturor forțelor și mijloacelor; întărirea pazei cazărnilor, tehnicii de luptă, a obiectivelor militare și punerea în aplicare a măsurilor de asigurare de luptă; pregătirea punctelor de comandă de rezervă fixe și mobile de lucru; realizare dispozitivelor de luptă pentru apărarea obiectivelor, potrivit planurilor întocmite în timp de pace; schimbarea frecvențelor de lucru radio și radiolocație; pregătirea muniției de artilerie, mitraliere, rachete, etc. Toate aceste detalii, referitoare la activitățile Marilor Unități și Unități și formațiunilor în aplicarea indicativului (...) regăsesc în jurnalele acțiunilor de luptă depuse la dosar.

Alarma de luptă parțială presupune o serie de activități complexe care impun o conducere fermă, o organizare ireproșabilă, o pregătire și disciplină desăvârșite.

Prin însăși natura acestei instituții, conducerea armatei este unică și se realizează prin intermediul ordinului (se dă ordinul, se transmite, se execută, se raportează executarea acestuia). Transmiterea ordinelor se face pe cale ierarhică, de la ministru până la unități și subunități, aceasta fiind o obligație a comandamentelor și șefilor militari.

Până la data de 22 decembrie 1989, ora 12,00 comanda armatei era asigurată, potrivit Legii 5/1969 de Consiliul Apărării Republicii Socialiste România, dar în mod nejustificat ancheta nu și-a propus și pe cale de consecință nu a stabilit cine a preluat comanda armatei la data de 22 decembrie 1989.

Așa cum rezultă din cronologia evenimentelor expusă anterior, la ora 10,00 generalul Victor Stanculescu fusese numit în fapt de Nicolae Ceaușescu în funcția de ministru al Apărării Naționale, numire care nu s-a concretizat într-un act oficial. Generalul Victor Stanculescu a exercitat însă comanda armatei, dovadă fiind ordinul de retragere a armatei în cazărmi (...).

Ancheta nu stabilește și nici nu și-a propus să stabilească cine anume trebuia să exercite comanda armatei și cine a exercitat-o efectiv, luând în considerare numirea generalului Victor Stanculescu în funcția de ministru al Apărării Naționale, revenirea generalului Ștefan Gușă, șeful Marelui Stat Major al Armatei de la Timișoara în ziua de 22 decembrie, demisia guvernului Dăscălescu, difuzarea informației potrivit căreia generalul Nicolae Militaru a preluat comanda armatei.

În ierarhia militară regula de bază la toate nivelele este aceea potrivit căreia atunci când comandantul este scos din luptă preia comanda primul-locșiiitor sau cel mai mare în grad.

Dacă până la demisia guvernului Dăscălescu am putea accepta faptul că generalul Victor Stănculescu a exercitat legal funcția de ministru al Apărării Naționale, după acest moment conducerea armatei trebuia preluată de prim-adjunctul ministrului Apărării Naționale și șeful Marelui Stat Major, generalul Ștefan Gușă. De altfel acesta, împreună cu generalul Iulian Vlad, după instituirea Comandamentului militar unic, au încercat să asigure conducerea operațiilor militare din sediul Comitetului Central. (...)

Ancheta nu stabilește momentul în care generalul Nicolae Militaru preia în fapt conducerea armatei și în ce temei. După cum am expus anterior, anunțul referitor la preluarea conducerii armatei de către acesta fusese făcut încă de la ora 14,45 la Televiziune (...)

Niciuna din persoanele din comanda armatei nu a fost audiată cu privire la aceste aspecte, iar la dosar nu există nici un document al Ministerului Apărării Naționale, incluzând aici Marele Stat Major al Armatei care să confirme susținerile procurorilor militari.

E adevărat că ordinele au fost transmise în cea mai mare parte telefonic, dar în cadrul fiecărei unități militare, inclusiv Ministerul Apărării Naționale, era obligatorie întocmirea registrului notelor telefonice, registru în care se consemna atât conținutul ordinului, cât și numele și funcția celui care l-a emis, numele și funcția celui care l-a transmis.

Pe de altă parte ancheta nu stabilește în ce condiții preluarea comenzii armatei a fost făcută de ofițeri în rezervă, câți ofițeri în rezervă au fost numiți la conducerea armatei, iar aceștia nu au fost identificați.

De asemenea, ancheta nu stabilește dacă prin încercarea de izolare a generalilor Gușă și Vlad la sediul Comitetului Central s-a urmărit divizarea comenzii Ministerului Apărării Naționale.

În ce privește susținerea din cuprinsul ordonanței cu privire la „insuficiența și precaritatea mijloacelor de comunicații, transmisiuni, necesare asigurării legăturii între

componenții diferitelor dispozitive”, din actele efectuate în cauză rezultă tocmai contrariul. (...)

În egală măsură, ancheta nu și-a propus să stabilească și nu a urmărit în ce măsură a existat o preocupare pentru asigurarea culegerii informațiilor și obținerea unor date reale cu privire la situația din acele momente, în condițiile în care Departamentul Securității Statului fusese destructurat, încetându-și activitatea, iar unitățile de contrainformații militare fuseseră trecute în subordinea Ministerului Apărării Naționale.

Unele unități militare, precum și Marile Unități ale armatei aveau în structura lor subunități sau grupe de cercetare în adâncime și diversiune, care puteau să efectueze prin oameni special antrenați diverse acțiuni de informare, necesare pentru elaborarea planului de acțiune. (...)

Deși ordonanța reține existența războiului radio-electronic, ea se rezumă la a menționa faptul că acesta a „amplificat starea de psihoză și incertitudine creată în rândul militarilor și populației civile”, dar nu răspunde unor întrebări firești privind scopul acestui război, necesitatea declanșării acestuia, scopul urmărit, și nu au fost identificați cei care l-au dispus și pus în executare.

Astfel, în seara zilei de 22 decembrie, după anunțarea constituirii noii puteri politice (CFSN) a fost declanșată diversiunea radio-electronică, simultan cu declanșarea acțiunii terorist diversioniste terestre. Aceste acțiuni s-au desfășurat simultan și au avut intensitatea maximă până pe 25 decembrie 1989, data la care a fost executat Nicolae Ceaușescu.

(...)Având în vedere cele expuse anterior devine de necontestat faptul că începând cu data de 17 decembrie 1989 și până la retragerea trupelor armatei în cazărmi, România s-a aflat în fapt în stare de război, pentru toate instituțiile cu atribuții în privința asigurării ordinii publice și siguranței naționale existând reprezentarea că ne aflăm în pragul unei iminente invazii cu trupe terestre și desant aerian și naval.

(...)

Este de notorietate faptul că războiul psihologic este un însoțitor permanent al oricărui tip de război. Nu există un război psihologic în sine, el este o componentă a războiului în general, a confruntării, iar efectele lui vizează slăbirea capacității de

acțiune și de reacție a inamicului, zdruncinarea moralului și a convingerilor sale, creșterea vulnerabilității sale și, pe această cale, facilitatea acțiunilor îndreptate împotriva lui.

Războiul mediatic este în general principalul mijloc al războiului psihologic, în special televiziunea. În cauză există indicii cu privire la faptul că acțiunile aeriene, navale și terestre au fost precedate și s-au desfășurat pe fondul unui intens război psihologic cu o persistentă diversiune informațională în care mijloacele mass media, radio și TV au avut un rol deosebit de activ.

Or, ancheta nu stabilește - nici nu și-a propus acest lucru - dacă există o legătură între evenimentele care s-au soldat cu pierderi de vieți omenești, mai ales din rândurile trupelor de securitate și mesajele care au fost difuzate la Televiziune și Radio.

Spre exemplu, în noaptea de 22/23 decembrie, pe postul național de televiziune s-a transmis în mod repetat că o coloană de camioane cu teroriști se întrepră spre Aeroportul Otopeni, urmarea fiind aceea că cele două camioane în care se aflau subunități de securitate de la Câmpina au fost întâmpinate cu foc de dispozitivul de apărare al aeroportului, 50 de militari fiind uciși, 13 răniți.

Un alt exemplu privește anunțurile făcute de persoane neidentificate, care dublau anunțurile lui Teodor Brateș, legate de generalii Constantin Nuță și Mihalea Velicu, precum și de trupele USLA. În ambele situații numele persoanelor/Unității Speciale de Luptă Antiteroristă sunt rostite de personaje care nu apar pe ecran, dar întăresc cele spuse de crainic.

În seara zilei următoare, elicopterul în care se afla generalul Constantin Nuță se prăbușește în mod misterios în apropiere de Alba Iulia, iar trupele USLA devin țintele unor atacuri sălbatice.

Una din regulile de bază în caz de conflict armat este aceea a introducerii cenzurii în ceea ce privește informațiile difuzate pe canalele media. (...)

Ancheta nu a reușit și nici nu și-a propus să identifice persoanele din cadrul comandamentului militar, nu a stabilit ce atribuții aveau acestea, dacă printre aceste atribuții se regăseau și cele legate de instituirea cenzurii; nu s-a stabilit identitatea persoanei/persoanelor care au decis înființarea acestui comandament; nu s-a stabilit cine erau cei care furnizau informațiile celor care ulterior le transmiteau pe post; cum se

primeau aceste informații, dacă erau verificate/cine le verifica și cum, în cazul în care nu erau verificate, de ce, în condițiile în care liniile telefonice și comunicațiile în general funcționau perfect

(...)Incidentele care au început în jurul orei 18,00 în ziua de 22 decembrie și care s-au desfășurat cu intensitate maximă în nopțile de 22/23 și 23/24 decembrie, s-au concentrat atât în București cât și în alte localități în jurul unor obiective de importanță deosebită. În cele mai multe cazuri, incidentele au fost precedate de anunțuri făcute la Televiziune sau Radio referitoare la atacuri „teroriste”.

(...)

Din cele expuse anterior rezultă indicii în sensul unei versiuni de anchetă pe care în mod nejustificat procurorii militari nu au avut-o în vedere și anume aceea potrivit căreia în mod deliberat, persoane rămase neidentificate, au încercat astfel dezorganizarea conducerii militare la toate nivelurile prin intermediul unor ordine, rapoarte și informații false, prin răspândirea unor zvonuri privind interpretarea mișcării unor forțe ca fiind teroriste, care să ducă la conflicte reciproce urmând să aibă ca rezultat foarte multe victime, morți și răniți (M.Ap.N.- USLA, Aeroportul Otopeni, Sibiu etc.), precum și răspândirea unor zvonuri care să creeze confuzie și panică în rândurile populației.

Din actele și lucrările dosarului rezultă indicii în sensul că s-a încercat crearea aparenței unui război civil, în condițiile în care mijloacele mass-media vehiculau, la acea dată numărul de 60.000 morți (...)

Dacă perioada 17 – 22 decembrie, ora 12,00 nu pune probleme referitoare la exercitarea puterii de stat în România, pentru perioada de după 22 decembrie ancheta nu stabilește și nici nu și-a propus să stabilească dacă a existat o astfel de structură, deși potrivit art.2 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului avea o astfel de obligație.

Astfel jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului prevede că statul este obligat să dispună o anchetă efectivă și independentă cu privire la împrejurările în care s-a produs decesul unei persoane, nu numai atunci când acesta s-a produs ca urmare a utilizării forței letale de către agenți ai statului, ci și atunci când agenți ai statului doar poartă răspunderea pentru producerea decesului (Cauza Erikson contra Italiei).

De asemenea CEDO a statuat faptul că statele nu trebuie doar să se abțină de la a cauza în mod ilegal moartea unei persoane, dar trebuie și să ia măsurile necesare în vederea salvagărdării vieții celor aflați în jurisdicția sa. Eșecul în a salvagarda viața persoanei atrage obligația statului de a desfășura o anchetă efectivă cu privire la împrejurările care au condus la deces (Cauza McCann și alții împotriva Regatului Unit și Cauza Powell împotriva Regatului Unit).

În acest context, stabilirea existenței sau inexistenței unei structuri/unui organism care a exercitat puterea de stat, fie numai și prin exercitarea unui control efectiv al agenților statului implicați în moartea manifestațiilor în această perioadă este necesară pentru a se putea identifica persoanele responsabile pentru atingerea adusă valorilor protejate de legea penală.

Procurorii militari afirmă cu valoare de adevăr faptul că în perioada 22-27 decembrie nu a existat un organism/o structură care să exercite puterea de stat întrucât numai în ziua de 27 decembrie a fost publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, Decretul-lege nr.2 al CFSN privind constituirea, organizarea și funcționarea Consiliului Frontului Salvării Naționale și a consiliilor teritoriale ale Frontului Salvării Naționale.

După cum rezultă din scurta cronologie a evenimentelor pe care am prezentat-o, în ziua de 22 decembrie 1989, undeva în jurul orei 17,00, s-a constituit Consiliul Frontului Salvării Naționale, care a preluat puterea de stat începând chiar din acel moment, sub protecția armatei și a exercitat-o continuu, în toată perioada până la constituirea formală a acestui organism, în data de 27 decembrie și după aceea, până la organizarea alegerilor din mai 1990, alegeri pe care această formațiune politică le-a și câștigat.

Cele de mai sus rezultă din următoarele:

a) Comunicatul către țară al Consiliului Frontului Salvării Naționale din seara zilei de 22 decembrie, în care se precizează clar că din acel moment se dizolvă toate structurile de putere ale regimului Ceaușescu, guvernul este demis (deși Guvernul Dăscălescu demisionase deja, prin declarația făcută de Constantin Dăscălescu în balconul clădirii Comitetului Central) și întreaga putere de stat este preluată de Consiliul Frontului Salvării Naționale.

Acest comunicat a fost publicat chiar în ziua de 22 decembrie 1989 în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1.

În cuprinsul său se precizează expres faptul că „acest comunicat este o primă formă de platformă-program a noului organism al puterii de stat din România.”

b) Numirea, de către președintele CFSN, Ion Iliescu, la data de 23 decembrie, în calitate de ministru al Apărării Naționale a generalului colonel Nicolae Militaru și înlocuirea, la data de 24 decembrie, a generalului maior Ștefan Gușă de la comanda Marelui Stat Major al Armatei, cu generalul Vasile Ionel.

Numirea generalului Militaru la conducerea Ministerului Apărării Naționale a fost comunicată Marelui Stat Major al Forțelor Armate ale URSS și comandantului Forțelor Armate Unite al Tratatului de la Varșovia, de unde rezultă că această structură de putere fusese recunoscută oficial ca noua putere din România cel puțin în țările membre ale Tratatului de Varșovia (....)

Trebuie remarcat faptul că în perioada 22-27 decembrie în Monitorul Oficial al României, Partea I, au fost publicate comunicate ale noii structuri de putere din România. Partea I a Monitorului Oficial este consacrată actelor emise de puterea de stat sau de organele abilitate de puterea de stat să asigure executarea unor legi.

În aceste condiții apreciez că, deși formal, Consiliul Frontului Salvării Naționale a exercitat puterea începând cu data de 27 decembrie, în fapt, această structură, al cărei lider a fost recunoscut ca fiind Ion Iliescu încă din primele momente ale evenimentelor din ziua de 22 decembrie 1989, a exercitat puterea de stat în România din chiar momentul constituirii sale, în ziua de 22 decembrie 1989.

Există în dosarul de urmărire penală mărturii, cât și rapoarte ale cadrelor Ministerului de Interne din care rezultă că încă din ziua de 22 decembrie, începând cu ora 16,00, s-au constituit structuri teritoriale ale Frontului Salvării Naționale care au preluat puterea la nivel local, subordonându-se celei de la nivel central.

(...)

Procurorii nu au valorificat informații importante furnizate de actele efectuate în cauză.

(...)

C. Obligația statului de a face o anchetă efectivă

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că obligația procedurală ce decurge din art.2 al Convenției cere realizarea unei anchete efective atunci când recurgera la forță, în special de către agenții statului, a dus la uciderea unei persoane.

Este vorba de o examinare imediată, completă, imparțială și profundă a circumstanțelor în care au fost comise crimele, pentru a putea realiza identificarea și sancționarea persoanelor răspunzătoare. Este o obligație de mijloace, nu de rezultat. Autoritățile trebuie să fi luat măsuri rezonabile pentru a asigura obținerea probelor cu privire la faptele respective. În acest context, o cerință de celeritate și diligență rezonabilă este implicită. (Cauza Issaieva și alții împotriva Rusiei și Cauza Asociația 21 Decembrie 1989 împotriva României)

De asemenea, în hotărârea pronunțată în cauza Silih împotriva Sloveniei, Curtea a stabilit că în cazul în care obstacole sau dificultăți împiedică evoluția unei anchete într-o situație deosebită înseamnă că reacția promptă a autorităților este capitală pentru păstrarea încrederii publicului și adeziunea la statul de drept.

Orice carență a anchetei care îi slăbește capacitatea de stabilire a circumstanțelor speței sau de identificare a persoanelor răspunzătoare riscă să conducă la concluzia că nu prezintă nivelul de eficiență necesar. (Cauza El Masri împotriva „Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei”) Curtea a hotărât că obligația procedurală care decurge din art.2, precum și cea care decurge din art.3, continuă să se aplice și atunci când condițiile de securitate sunt dificile, inclusiv într-un context de conflict armat. Chiar dacă faptele aflate la originea obligației de cercetare au loc într-un context de violențe generalizate și anchetatorii întâmpină obstacole și constrângeri care impun recurgerea la măsuri de cercetare mai puțin eficiente sau care întârzie cercetările, este la fel de adevărat că art.2 și art.3 impun adoptarea tuturor măsurilor rezonabile care pot asigura desfășurarea unei anchete efective și independente. (Cauza Al Skeini și alții împotriva Regatului Unit, cauza Mocanu și alții împotriva României)

Ancheta trebuie să fie temeinică, ceea ce înseamnă că autoritățile trebuie întotdeauna să facă eforturi serioase pentru a descoperi ce s-a întâmplat și nu trebuie să se bazeze pe concluzii pripite sau nefondate pentru a încheia ancheta. (Cauza El Masri împotriva împotriva „Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei”)

(...)

Prezenta cauză a fost înregistrată pe rolul Secției Parchetelor Militare în anul 1990. Deși obiectul nu îl constituie toate faptele săvârșite în decembrie 1989 acesta este totuși de cel mai important dosar care tratează aceste evenimente.

În perioada 1990-1998, în dosarul 97/P/2990 cât și în celelalte 136 de dosare conexe la acesta, au fost audiați circa 5000 de martori și peste 700 de părți vătămate.

În perioada 2004-2009, perioadă în care cauza s-a aflat în instrumentarea Secției Parchetelor Militare, au fost audiate în cauză peste 13.000 de persoane în calitate de martori sau părți vătămate, număr care este aproape identic cu numărul de adeverințe eliberate de Secția Parchetelor Militare spre a servi la preschimbarea certificatelor de revoluționar. Multe din persoanele audiate în această perioadă fuseseră audiate și anterior (1990-1993), iar depozițiile acestora au un caracter general privind evenimentele din decembrie 1989, fără a se tinde către stabilirea unei anumite situații de fapt.

În perioada 6 martie 2008 – 11 februarie 2014 cât pe rolul Secției de urmărire penală și criminalistică din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție s-au aflat cele două dosare ce vizau problematica evenimentelor din decembrie 1989, inițial dosarele nr.270/P/2008 și 706/P/2011, conexate ulterior sub nr.270/P/2008, au fost audiate în calitate de martor un număr de 9 persoane.

S-au efectuat și o serie de acte în vederea realizării procedurilor solicitate de C.E.D.O. în cauza Asociația „21 Decembrie 1989” și alții împotriva României. S-a purtat corespondență cu membri ai asociațiilor de revoluționari și s-au formulat răspunsuri la solicitările acestora referitoare la eliberarea adeverințelor de revoluționari.

(...)

În cele mai multe din cazurile în care este vorba despre decesul unor persoane nu au fost făcute autopsii, fără să existe vreo justificare pentru neefectuarea acestora. Rapoartele de constatare medico-legală sunt, în general, foarte sumare.

Este adevărat că datorită circumstanțelor în care s-au petrecut evenimentele, cercetarea la fața locului nu era posibilă în cele mai multe dintre situații, dar în cauză nu s-au efectuat nici alte activități absolut necesare stabilirii cauzelor deschiderii focului în fiecare caz în parte.

Nu a fost recuperată muniția cu care s-a tras atât asupra persoanelor decedate sau rănite, fără ca la dosar să existe vreo justificare în acest sens.

Puținele expetize balistice efectuate nu au stabilit decât tipul muniției folosite precum și tipurile de armă care o utilizează, dar armele cu care s-a tras efectiv nu au fost identificate, pe cale de consecință nici trăgătorii; nu au fost identificate toate forțele militare sau civile participante la reprimarea manifestanților.

Cele mai multe dintre audierile persoanelor care ar fi putut furniza informații utile și pertinente sunt sintetice, unele de-a dreptul formale.

De asemenea, procurorii nu au valorificat informațiile furnizate de impresionanta literatură care se referă la aceste evenimente, în multe din aceste cărți fiind prezentate documente și mărturii extrem de importante în economia anchetei.

Procurorii nu făcut nici un demers în vederea declassificării documentelor care au stat la baza elaborării Raportul comisiei senatoriale privind acțiunile desfășurate în Revoluția din decembrie 1989, în condițiile în care această comisie a efectuat mii de audieri și a solicitat și obținut documente care privesc aceste evenimente atât de la Ministerul Apărării Naționale și Ministerul de Interne, cât și de la Serviciul Român de Informații. Parte din stenogramele audierilor efectuate de această comisie și fragmente din documentele prezentate de instituțiile statului în fața acesteia au fost publicate în multe din cărțile apărute în cei 26 de ani care au trecut de producerea evenimentelor.

Deși Serviciul Român de Informații a întocmit un document amplu referitor la evenimentele din decembrie 1989, acesta nu se regăsește în dosarul de urmărire penală și nici nu rezultă că s-ar fi făcut vreun demers în vederea obținerii acestuia.

De asemenea, nu au fost făcute demersuri în vederea obținerii unor documente extrem de importante din arhivele unor autorități/instituții publice. (...) În cauză nu s-a făcut o situație (analiză) privind activitatea tuturor forțelor indiferent de repartizarea lor în teritoriu și modul în care acestea au acționat, perioada, efectivele, tehnica, comunicațiile, comanda, etc., aspecte care rezultă din jurnalele acțiunilor de luptă, documente care nu au fost atașate cauzei decât în foarte mică măsură.

Nu există date referitoare la diversiunea radio-electronică, în sensul că nu s-a stabilit cine deținea tehnica necesară efectuării unei astfel de diversiuni; nu s-a solicitat opinia unor experți militari în domeniul radio-electronic, nu s-a făcut o analiză tactică a operațiilor desfășurate pe teritoriul României. (...)

În aceste condiții apreciez că modul în care s-a desfășurat ancheta nu răspunde exigențelor Curții Europene a Drepturilor Omului în ceea ce privește obligația statului de a efectua o anchetă efectivă.

D. Considerații cu privire la infracțiunile analizate în ordonanța procurorilor militari

a. infracțiunea de propagandă pentru război:

Reglementată în Codul penal din 1968 în Titlul XI, referitor la infracțiuni contra păcii și omenirii (art.356), în Noul Cod penal, infracțiunea este reglementată în Titlul X, referitor la infracțiuni contra securității naționale (art.405), dar fără modificări substanțiale în ce privește conținutul constitutiv.

În raport de situația de fapt din decembrie 1989, apreciez că este posibilă existența acestei infracțiuni în varianta răspândirii de știri tendențioase sau inventate în scopul provocării unui război de agresiune, întrucât prin vehicularea pe posturile naționale de radio și televiziune a unui număr foarte de morți și răniți, atacuri “teroriste” ale forțelor “fidele regimului Ceaușescu” coroborat cu solicitarea de ajutor militar sovietic¹ este posibil că s-a intenționat a se provoca intervenție militară din exterior sub pretextul “restabilirii ordinii”, ceea ce ar fi însemnat practic declanșarea unui război de agresiune împotriva țării noastre.

b.infracțiunea de genocid:

Diferența de reglementare între Codul penal din 1968 (art.357) și Noul Cod penal (art.438) este nesemnificativă.

În noua reglementare a fost eliminată noțiunea de “colectivitate”, păstrându-se numai noțiunea de “grup”, dar acest lucru nu conduce la restrângerea sferei de reglementare întrucât cele două noțiuni sunt practic sinonime.

Dacă noțiunea de “colectivitate” reprezintă “un grup de oameni care trăiesc și muncesc în comun”, grupul național, etnic, rasial, religios are o caracteristică în plus, el reprezentând o comunitate de persoane între care există o legătură națională, etnică, rasială, religioasă.

În ipoteza în care în cauză se dovedește că atât diversiunea terorist-terestră, cât și cea radio-electronică (aeriană și navală) și psihologică aveau drept scop crearea unui conflict armată-securitate, armată-armată și ulterior determinarea unei intervenții militare externe în scopul de a se produce un număr cât mai mare de victime (60.000 potrivit informațiilor difuzate de mijloacele media), justificând astfel preluarea puterii de către structura nou constituită, și descurajând astfel orice altă formă de opoziție, în cauză se poate reține infracțiunea de genocid.

Scopul generic al infracțiunii nu exclude și existența simultană a unor scopuri imediate ale respectivelor acțiuni (scopul de a conserva puterea de stat în mâinile celor care o acaparaseră).

Este adevărat că Înalta Curte de Casație și Justiție, soluționând anterior câteva cauze ce au avut ca obiect evenimentele din decembrie a stabilit că participanții la protestele din decembrie 1989 au fost răspândiți pe întreg teritoriul țării și au făcut parte din medii eterogene astfel că nu pot fi caracterizați ca făcând parte dintr-o colectivitate sau dintr-un grup.

Înalta Curte de Casație și Justiție nu este ținută de practica sa anterioară mai ales în condițiile în care nu s-a pronunțat un recurs în interesul legii în acest sens.

Opinăm în sensul că, în condițiile în care prin "grup național" se înțelege o comunitate de persoane între care există o legătură națională, cât și față de prevederile art.1 din Constituția României, populația României poate fi caracterizată ca fiind un grup național.

O eventuală încadrare juridică a unei astfel de fapte în infracțiunea de omor calificat, în forma tentativei sau forma consumată nu poate fi primită întrucât prezumtivii autori nu au avut decât reprezentarea generică a viitoarelor victime, morți și răniți, ca elemente componente ale populației României², neexistând vreun criteriu unitar al selecției victimelor sau potențialelor victime, fiind ucise sau rănite persoane care nici măcar nu au participat la acele evenimente.

c.infracțiunea de tratamente neomnoase:

Deși în Noul Cod penal nu se regăsește o infracțiune cu aceeași denumire, faptele prevăzute în art.358 din Codul penal din 1968 sunt incriminate în Codul penal în vigoare în infracțiunile prevăzute de art.439 și 440.

Faptele incriminate în infracțiunea prevăzută de art.439 Cod penal corespund celor din art.7 al Statutului Curții Penale Internaționale³, ratificat de România prin Legea nr.111/2002.

Potrivit art.7 paragraful 2 din acest Statut, prin atac îndreptat împotriva unei populații civile se înțelege comiterea multiplă de acte dintre cele menționate în paragraful 1 împotriva oricărei populații civile, în aplicarea sau în sprijinirea politicii unui stat ori a unei organizații având ca scop un asemenea atac.

Curtea Europeană a definit pentru prima dată tratamentele inumane, în cauza Irlanda împotriva Regatului Unit (1978). Acestea au fost definite ca fiind acte săvârșite cu intenția de a cauza suferințe intense victimei și care provoacă victimei leziuni sau suferințe fizice și morale susceptibile să producă puternice tulburări psihice.

Fapta de tratamente neomenoase, contrar opiniei procurorilor militari, nu presupune în mod obligatoriu o situație de conflict armat, dovadă fiind reglementarea expresă a săvârșirii faptei în timp de război, în alin.(3) al art.358 din Codul penal din 1968.⁴

Din modul de reglementare rezultă în mod expres că faptele menționate, alternativ, drept elemente materiale ale laturii obiective a infracțiunii realizează conținutul constitutiv al acesteia și când acestea sunt îndreptate împotriva oricărei alte persoane căzute sub puterea adversarului, fără a face vreo distincție după cum comiterea lor are loc în vreme de război sau în timp de pace.

Spre exemplu, situația de conflict - existența raportului de adversitate - ca situație premisă, poate exista și între autoritățile statale și manifestații pașnici⁵ sau între autoritățile statului totalitar și opozații politici⁶. Ține doar de circumstanțele concrete

ale savârșirii faptelor încadrarea lor în infracțiunea de tratamente neomenești sau crime împotriva umanității, după caz.

d. distrugerea unor obiective și însușirea unor bunuri și distrugerea, jefuirea sau însușirea valorilor culturale:

Cele două infracțiuni, incriminate în Codul penal din 1968 în art.359 și 360 se regăsesc în prezent în prevederile art.441 Cod penal.

Ambele infracțiuni prevăzute în Cod penal din 1968 cât și infracțiunea prevăzută de art.441 Cod penal, presupun drept cerință esențială sau situație premisă, existența unui conflict militar. Am demonstrat anterior că începând cu data de 17 decembrie și până la retragerea armatei în cazărmi, România s-a aflat în fapt în stare de război, astfel că procurorii militari în mod greșit au apreciat că nu sunt îndeplinite condițiile pentru existența acestor infracțiuni.

Potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului, manipularea încadrării juridice a evenimentelor într-un litigiu de asemenea complexitate, astfel încât acestea să facă obiectul unor termene de prescripție, care nu ar fi fost aplicabile dacă aceste evenimente ar fi fost încadrate corect, contravine însuși obiectului și scopului art.2 și 3

E. Scurte considerații cu privire la prescripție

Firește că fără o corectă reținere a situației de fapt, în consecință fără o corectă încadrare juridică dată faptelor din prezenta cauză, orice discuție referitoare la prescripție este prematură.

Voi face însă câteva scurte considerații având în vedere susținerile procurorilor militari referitoare la intervenția prescripției în prezenta cauză.

Potrivit dispozițiilor art.123 din Codul penal din 1968, cursul termenului prescripției răspunderii penale se întrerupe prin îndeplinirea oricărui act care, potrivit legii, trebuie comunicat învinuitului sau inculpatului în desfășurarea procesului penal.

Întreruperea cursului prescripției produce efecte față de toți participanții la infracțiune, chiar dacă actul de întrerupere privește numai pe unii dintre ei.

Potrivit art.124 din Codul penal din 1968, prescripția înlătură răspunderea penală oricâte întreruperi ar interveni, dacă termenul de prescripție prevăzut pentru infracțiunea respectivă este depășit cu încă jumătate.

Dispozițiile legale invocate se regăsesc în art.155 din Noul cod penal.

În cauză, prin rezoluția nr.97/P/1990 din 7 decembrie 2004 a Secției Parchetelor Militare s-a dispus începerea urmăririi penale, sub aspectul săvârșirii infracțiunilor prevăzute de art.174, art.175, art.176, art.356, art.357, art.358, art.359, art.360, art.361 din Codul penal din 1968, precum și pentru tentativă, complicitate, instigare, participație improprie la infracțiunile menționate, față de (...) Prin rezoluția nr.97/P/1990/2008 din 22 august 2008, procurorul militar șef al Secției Parchetelor Militare a dispus infirmarea în parte a rezoluției nr.97/P/1990 din 7 decembrie 2004, numai în ceea ce privește începerea urmăririi penale împotriva (...)

Prin Rezoluția nr.406/C/1147/II/2/2009 din 9 aprilie 2009, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a infirmat parțial rezoluția nr.97/P/1990 din 7 decembrie 2004, anume în ceea ce privește începerea urmăririi penale față de (...) Prin rezoluția nr.4374/II/2009 din 5 octombrie 2009, procurorul militar șef al Secției Parchetelor Militare a infirmat parțial rezoluția nr.97/P/1990 din 7 decembrie 2004, numai în ceea ce privește începerea urmăririi penale față de învinuții care aveau calitatea de militar la data săvârșirii faptei.

Astfel în cauză nu a fost infirmată rezoluția nr.97/P/1990 din 7 decembrie 2004 a Secției Parchetelor Militare în ceea ce privește începerea urmăririi penale față de (...) O eventuală susținere potrivit căreia prin rezoluția nr.406/C/1147/II/2/2009 din 9 aprilie 2009, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a înțeles să infirme începerea urmăririi penale față de toți învinuții care nu aveau calitatea de militar la data săvârșirii faptelor nu poate fi primită în condițiile în care din 16 astfel de învinuiți, măsura a fost infirmată cu privire la numai 10 dintre aceștia, astfel că o eventuală omisiune nu poate intra în discuție.

De asemenea, nu poate intra în discuție nici existența vreunei erori materiale, întrucât atât în considerentele rezoluției procurorului general cât și în dispozitivul acesteia sunt menționate exact aceleași persoane.

Existența unei omisiuni sau erori nu poate fi primită cu atât mai mult cu cât procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție ar fi putut infirma în totalitate, din oficiu, încă de la acea dată (9 aprilie 2009) rezoluția de începere a urmăririi penale din 7 decembrie 2004. Or, infirmarea rezoluției în ce privește învinuții care aveau calitatea de militar a fost dispusă numai la data de 5 octombrie 2009.

Rezoluția prin care se dispune începerea urmăririi penale intră în categoria actelor care trebuie comunicate învinuitului în înțelesul art.123 din Codul penal din 1968, potrivit art.6 paragraful 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, astfel că în cauză cursul prescripției a fost întrerupt la data de 7 decembrie 2004.

Curtea Constituțională, în considerentele deciziei nr.148 din 17 martie 2015, a stabilit că, potrivit art.123 alin.(1) din Codul de procedură penală din 1968, „instituația prescripției răspunderii penale constă în stabilirea unui termen care trebuie să curgă în mod netulburat și în interiorul căruia fie autorul faptei nu a fost tras la răspundere penală, fie nu s-a încercat tragerea la răspundere penală. Doar în aceste condiții uitarea faptei se poate realiza. Dacă însă, în acel interval s-a încercat tragerea la răspundere penală, uitarea socială nu mai poate avea loc, iar prescripția nu mai poate curge netulburat. Aceste cauze de întrerupere sunt constituite de acte de procedură care trebuie comunicate învinuitului sau inculpatului (acte de deținere preventivă, arestarea preventivă, acte de punere sub învinuire, prezentarea materialului de urmărire penală etc.) și, între ele, se pot regăsi și rezoluțiile de începere a urmăririi penale. Aceste cauze de întrerupere produc două efecte juridice, care constau atât în oprirea curgerii termenului și eliminarea timpului curs, cât și în începerea curgerii unui nou termen de prescripție. Prin urmare, numai dacă dispăre cauza de întrerupere se produce cel de-al doilea efect juridic, pentru că odată cu dispariția sa începe să curgă un nou proces de uitare socială și, odată cu ea, curgerea unui nou termen de prescripție.

Din această analiză rezultă că legiuitorul a urmărit să dea eficiență unor cauze prin care întrerupe cursul prescripției, a căror finalitate proprie constă în asigurarea respectului legalității și adevărului în faza de urmărire penală, contribuind la înfăptuirea justiției penale.”

Având în vedere cele expuse, rezultă că la data de 23 martie 2012, infracțiunile de omor ce fac obiectul prezentului dosar nu erau prescrise.

În aceste condiții se constată că în prezenta cauză, potrivit dispozițiilor art.121 alin.(2) lit.b) și alin.(3) din Codul de procedură penală din 1968 și art.153 alin.(2) lit.b) și alin.(3) din Codul de procedură penală, pentru infracțiunile prevăzute de art.188 și 189 Cod penal și al infracțiunilor intenționate urmate de moartea victimei, prescripția nu poate înlătura răspunderea penală.

Pentru motivele expuse anterior, apreciez că soluția de clasare dispusă de Secția Parchetelor Militare prin ordonanța nr.11/P/2014 din 14 octombrie 2015 este netemeinică și nelegală, fiind adoptată pe baza unor cercetări incomplete, cu ignorarea unor informații, date și documente esențiale referitoare la evenimentele din 1989, aspecte care au condus la stabilirea unei situații de fapt incompletă și sub unele aspecte eronată, pe cale de consecință la o greșită încadrare juridică dată faptelor, toate acestea zădărniciind aflarea adevărului și identificarea tuturor făptuitorilor precum și a făptuitorilor din spatele făptuitorilor.

În aceste condiții, infirmarea în totalitate a ordonanței nr.11/P/2014 din 14 octombrie 2015 reprezintă singurul remediu procesual.

Deși în cauză au fost formulate peste 250 de plângeri împotriva ordonanței analizate, acestea aflându-se în prezent pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, chiar și în ipoteza în care s-ar pronunța soluții de respingere, în cauză nu poate fi invocată autoritatea de lucru judecat, întrucât ordonanța privește un număr foarte mare de persoane și infracțiuni, or fiecare petiționar a reclamat tragerea la răspundere penală a persoanelor care se fac vinovate de infracțiunile a căror victimă se consideră. Astfel a statuat și Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția penală în dosarul nr.9723/1/2009, în sensul că “nu ne aflăm sub incidența art.278¹ alin.(1) Cod procedură penală, fiind vorba de fapte diferite constând în vătămări personale aduse fiecăruia dintre petiționari”.

Față de faptul că în cauză s-a început urmărirea penală față de (...), care la data evenimentelor avea calitatea de membru al Guvernului (ministru de Interne) și s-a solicitat cercetarea numitului (...), care, la rândul său, avea calitatea de membru al Guvernului (ministru al Apărării Naționale), urmează ca, în temeiul dispozițiilor art.40 alin.(1) Cod procedură penală, dosarul să fie trimis de îndată judecătorului de cameră preliminară al Înaltei Curți de Casație și Justiție, instanță căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță.

Față de cele expuse, în temeiul dispozițiilor art.64 alin.(3) din legea nr.304/2004 și art.335 alin.(1) și (4) din Codul de procedură penală,

DISPUN:

1. Din oficiu, infirmarea ordonanței nr.11/P/2014 din 14 octombrie 2015 Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția Parchetelor Militare, ca fiind netemeinică și nelegală și redeschiderea urmăririi penale în cauză.

2. Redeschiderea urmăririi penale se supune confirmării jucătorului de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție căruia îi vor fi transmise de îndată ordonanța, împreună cu dosarul cauzei.

PRIM-ADJUNCT AL PROCURORULUI GENERAL

Dimitrie Bogdan LICU

WWW.JUR.ro